

Josip MUŽIĆ

DOPRINOSI I IZAZOVI FILOZOFIJE NA KATOLIČKOM BOGOSLOVNOM FAKULTETU U SPLITU

I. Doprinosi

Udruživanje dvaju fakulteta koji su tada nosili nazive *Teologija u Splitu* i *Franjevačka teologija u Makarskoj* dogodilo se 1997. god. i tim je činom ujedno osnovan i današnji *Katolički bogoslovni fakultet u Splitu*. To je presudna prekretnica s višestruko pozitivnim implikacijama i učincima kako se pokazalo do sada a za očekivanje je i u budućnosti. Nadišavši partikularne unutarcrkvene interese u ime općih kao i neke pojedinačne predrasude i jedna i druga strana pokazale su zrelost koja može biti svijetao primjer za druge u Hrvatskoj a i šire. Novonastalo jedinstvo profesora i studenata promiče usku uzajamnu suradnju i zajedništvo te otvara nove plodne mogućnosti za djelovanje. Nastavnički kadar tako se praktički udvostručio što je omogućilo kvalitetniji rad općenito i konkretno na području filozofije. To je utoliko značajnije što se i danas još neki katolički fakulteti u Hrvatskoj moraju oslanjati na vanjske suradnike koji su kada se radi o filozofima uglavnom formirani u komunizmu te teško mogu dati ono što treba u katoličkoj intelektualnoj izgradnji.

Profesori nisu preopterećeni satnicom pa stoga mogu pripomoći i izvan svoje matične ustanove što je posebno značajno u tada prijelaznom razdoblju koje prolazi hrvatsko društvo u kojem je potrebno, u prvom redu na humanističkim studijama, nadići dotadašnje materijalističko jednodimenzionalno. Čak četiri od pet profesora filozofije KBF-a u Splitu predaju tako na više drugih fakulteta Splitskoga sveučilišta. Posebnu važnost ova suradnja ima za novoosnovani fakultet filozofije u Splitu gdje su od početka uključena čak tri profesora s KBF-a i to svaki s više kolegija što mu je bitno pomoglo da pruža kvalitetnu nastavu i da se postupno osamostali. Konačni učinak jest promicanje ne samo poznavanja filozofije kao takve, nego i

kršćanskoga svjetonazora.

Multidisciplinarnost od profesora, od kojih većina uz teologiju i filozofiju imaju i dodatni završeni fakultet ili još jedan doktorat znanosti, jest bogatstvo i pruža velike šanse za aktivno sudjelovanje u oblikovanju kulturnoga i javnoga života te potvrđivanje filozofije kao poveznice raznih znanstvenih disciplina.¹ Ovo je od velikoga značaja danas kada prevelika specijalizacija udaljava znanstvenike i otežava objedinjavanje spoznatoga te, nekad dramatično, postavlja pitanje konačnoga smisla takvoga načina rada. Znanstveni angažman, sadašnjih pet profesora filozofije, donosi značajne rezultate: preko stotinu objavljenih znanstvenih članaka uglavnom izvornih, više znanstvenih knjiga,² jedan vlastiti odobreni znanstveno istraživački projekt³ te suradnja na dvama tuđim znanstveno-istraživačkim projektima, popularizacija filozofskih tema u javnosti preko medija, predstavljanja knjiga a tribina.

2. Bolonjska reforma

Bolonjska reforma o pitanju filozofije na KBF-u u Splitu provodi se uspješno već tri godine i to u oba studija, kako na Filozofsko-teološkom tako i na Teološko-katehetskom. Za dobre učinke treba zahvaliti i relativno manjem broju studenata u odnosu na druge građanske fakultete. Izvršeno je prestrukturiranje koje se prvenstveno očituje u smanjenom broju kolegija tako da su se oni obvezatni na Filozofsko-teološkom studiju sveli s 13 na 8 a na Teološko-katehetskom studiju s 9 na 5. U oba slučaja smanjenje iznosi cirka 40 %. Ako pak usporedimo satnice, onda su pokazatelji drugačiji jer se vidi da na tom području nije bilo značajnih promjena.⁴ Tako u odnosu na prije sada imamo na Teološko-katehetskom studiju

1 Tako je dr. sc. Ivan Kešina diplomirao i biologiju, dr. sc. Ivan Tadić i elektrotehniku a dr. sc. Josip Mužić ima doktorat i iz duhovnosti.

2 I. Kešina, *Znanost, vjera, etika. Promišljanje odnosa prirodnih znanosti, filozofije i teologije*, Crkva u svijetu, Split 2005., str. 300; J. Mužić, *Filozofska metodologija*, Naklada Bošković, Split 2007., str. 163; I. Kešina, *Čovjek između prokreacije i proizvodnje. Kršćanska etika ljudskog radanja*, Crkva u svijetu, Split 2008., str. 292; A. Vučković, *Dimenzija slušanja u M. Heideggera*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1993., str. 158; A. Vučković, *Riječju probudeni*, Teovizija, Zagreb 2003., str. 132; A. Vučković, *Dah sile Božje*, Teovizija, Zagreb 2005., str. 141; A. Vučković *Putovi i stranputice praštanja* Teovizija, Zagreb 2006., str. 55.

3 Odobren je 2007. god. pod nazivom *Etika i pluralizam* i u njemu su uključeni dr. sc. J. Mužić kao nositelj a dr. sc. Ivan Kešina i dr. sc. Božo Norac-Kljajo kao suradnici.

4 Podaci su preuzeti za stari program iz: Ivan Tadić (ur.), *Raspored akademske godine 2002./2003.*, Sveučilište u Splitu - Katolički bogoslovni fakultet, Split, 2002., str. 16-18; 29-31. a za novi program iz: Ivan Tadić (ur.), *Raspored akademske godine 2007./2008.*, Sveučilište u Splitu - Katolički bogoslovni fakultet, Split, 2007., str. 16-18; 24-26.

sveukupno 15 sati manje a na Filozofsko-teološkom sveukupno 45 sati manje. Dakle, satnica je umanjena za nekih 10 % a ne 40 % kako se moglo očekivati gledajući na kolegije. Konačni učinak je da studenti po novim programima imaju manje kolegija ali s većim opterećenjem sati i materije što je posebno izraženo na području povijesti filozofije koja je podijeljena na svega dva kolegija u oba studija.⁵

FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

Prije reforme	Poslije reforme	Prije reforme	Poslije reforme
Pov. f. – stari vijek 3/45h	Pov. f. – stari i srednji vijek 5/75h	Pov. f. – stari i srednji vijek 2/30h	Pov. f. – stari i srednji vijek 4/60h
Pov. f. – srednji vijek 2/30h	Pov. f. – moderna i suvremena 5/75h	Pov. f. – moderna i suvremena 2/30h	Pov. f. – moderna i suvremena 4/60h
Pov. f. – novi vijek 2/30h	-	-	-
Pov. f. – suvremeno doba 3/45h	-	-	-
Etika 2/30h	Etika 3/45h	Etika 2/30h	-
Logika 2/30h	Logika 3/45h	Logika 2/30h	-
Filozofska antropologija 3/45h	Filozofska antropologija 3/45h	Filozofska antropologija 2/30h	Praktična filozofija 4/60h
Kozmologija 2/30h	Kozmologija 2/30h	-	-
Ontologija 2/30h	Ontologija 3/45h	Ontologija 2/30h	-
Uvod u fil. 2/30h	-	-	Uvod u fil. 2/30h
Filozofska epistemologija 2/30h	-	Pitanja iz suvrem. filozofije 2/30h	-
Teodiceja 4/60h	Teodiceja 4/60h	Teodiceja 2/30h	-
Granična pitanja zna. i religije 2/30h	-	Granična pitanja zna. i religije 2/30h	Filozofijski govor o svijetu i Bogu 3/45h

⁵ *Povijest filozofije - stari i srednji vijek* 5 sati tjedno ili sveukupno 75 sati te *Povijest filozofije - moderna i suvremena* 5 sati tjedno ili sveukupno 75 sati na Filozofsko-teološkom a 4 sata tjedno ili sveukupno 60 sati na Teološko-katehetskom studiju.

Konačni zbroj

Kolegiji: 13	Kolegiji: 8	Kolegiji: 9	Kolegiji: 5
Sati: 31/465	Sati: 28/420	Sati: 18/270	Sati: 17/255

3. Nastava filozofije na KBF-ima u Hrvatskoj

Teologija u Splitu od 1972. god. a Franjevačka Teologija u Makarskoj od 1971. god. bili su afilijacijom povezani s Katoličkim bogoslovnim fakultetom u Zagrebu.⁶ Zato je bilo logično da su njihovi nastavni programi bili usklađeni međusobno. Međutim, i nakon novonastale situacije 1997. god. kada je došlo do osamostaljivanja osnivanjem Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu nije došlo do nekih relevantnih promjena kao što se može vidjeti iz priložene tablice.⁷

FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJ

KBF Zagreb	KBF Split	KBF Zagreb	KBF Split
Povijest filozofije I 3/45h	Pov. f. – stari i srednji vijek 5/75h	Povijest filozofije I 2/30h	Pov. f. – stari i srednji vijek 4/60h
Povijest filozofije II, III 4/60h	Pov. f. – moderna i suvremena 5/75h	Povijest filozofije II, III 4/60h	Pov. f. – moderna i suvremena 4/60h
Teodiceja 2/30h	Teodiceja 4/60h	Teodiceja 2/30h	Filozofijski govor o svijetu i Bogu 3/45h
Ontologija 2/30h	Ontologija 3/45h	Ontologija 2/30h	Uvod u fil. 2/30h
Etika 2/30h	Etika 3/45h	Etika 2/30h	Praktična filozofija 4/60h
Logika i spoznajna teorija 3/45h	Logika 3/45h	Logika i spoznajna teorija 2/30h	-
Filozofska antropologija 2/30h	Filozofska antropologija 3/45h	Filozofska antropologija 2/30h	-
Kozmologija 2/30h	Kozmologija 2/30h	Kozmologija 2/30h	-

⁶ Vidi Ivan Tadić (ur.), *Raspored akademske godine 2007./2008.*, Sveučilište u Splitu - Katolički bogoslovni fakultet, Split, 2007., str. 5-6.

⁷ Za podatke s KBF u Zagrebu vidi <http://www.kbf.hr/stranica.aspx?pageID=10>

Konačni zbroj

Kolegiji: 9	Kolegiji: 8	Kolegiji: 9	Kolegiji: 5
Sati: 20/300	Sati: 28/420	Sati: 18/270	Sati: 17/255

Sadašnji programi studija na oba fakulteta, unatoč manjim razlikama u nazivima nekih kolegija, ako se gleda na sadržaj, većim djelom su podudarni. Veća razlika je samo u satnici Filozofsko-teološkog studija koja je u Splitu za 40 % veća dok je na Teološko-katehetskom studiju skoro identična. U svakom slučaju mnogo je više onoga što povezuje nego što dijeli. To predstavlja prednost, posebno za studente navedenih fakulteta, jer su programi kompatibilni pa se lako može prelaziti s jednoga fakulteta na drugi i ne bi trebalo biti teškoća oko priznavanja položenih ispita. Imamo i jedan zajednički nedostatak, koji nije zanemariv, a to je da na oba fakulteta imamo slabu zastupljenost filozofije u nastavnom programu. Ako se ima na umu da je prosječno opterećenje po semestru negdje oko 340 sati, onda je cjelokupni studij filozofije na Filozofsko teološkom studiju u Zagrebu malo ispod toga a u Splitu ga premašuje za nešto manje od jedne četvrtine. Teološko-katehetski studij pak ne ispunja ni jedan semestar nego je čak i za četvrtinu manji. Budući da oba studija traju sveukupno 10 semestara do diplome, ako za prosjek uzmemo nastavu filozofije na oba studija omjer njezine zastupljenosti je jedan naprema deset. Sasvim je logično stoga da filozofija ima jednu katedru od sveukupno trinaest postojećih. KBF u Splitu je prilikom osamostaljivanja i stvaranja novih programa imao šansu da se postavi bitno drugačije od KBF-a u Zagrebu ali je nije iskoristio. Dapače o tom pitanju slično su postupili i drugi, kao KBF-u u Zagrebu afilirana Teologija u Rijeci⁸ i nedavno osnovani KBF u Đakovu⁹. Po tome onda proizlazi da svi postojeći teološki fakulteti u Hrvatskoj tretiraju filozofiju na isti način.

FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

KBF Zagreb	Teologija u Rijeci	KBF u Đakovu
Povijest filozofije I 3/45h	Povijest filozofije I 3/45h	Povijest filozofije: stari vijek 2/30h

⁸ <http://www.rijeka.kbf.hr>.

⁹ Vidi <http://www.dj.kbf.hr/studij>.

Povijest filozofije II 2/30h	Povijest filozofije II 2/30h	Pov. fil.: od human. do Hegela 2/30h
Povijest filozofije III 2/30h	Povijest filozofije III 2/30h	Pov. fil.: suvremena filozofija 2/30h
		Povijest filozofije: srednji vijek 2/30h
Teodiceja 2/30h	Teodiceja 2/30h	Teodiceja I, II 4/60h
Ontologija 2/30h	Ontologija 2/30h	Ontologija 2/30h
Etika 2/30h	Etika 2/45h	Etika 2/30h
Logika i spoznajna teorija 3/45h	Logika i spoznajna teorija 3/45h	Uvod u filozofiju: lo- gika 2/30h
Filozofska antropolo- gija 2/30h	Filozofska antropolo- gija 2/30h	Filozof. antropologija I,II 4/60
Kozmologija 2/30h	Kozmologija 2/30h	Kozmologija 2/30h
		Epistemologija 2/30h

Konačni zbroj

Kolegiji: 9	Kolegiji: 9	Kolegiji: 13
Sati: 20/300	Sati: 20/300	Sati: 26/390

4. Kompatibilnost s crkvenim filozofskim fakultetima

Kako bi se moglo ispravno prosuditi značenje i učinke ovakve postavke, potrebno ju je sagledati u širem kontekstu. S tim ciljem napraviti ćemo usporedbu sadašnjega nastavnog programa Filozofsko-teološkog studija na KBF-u u Splitu¹⁰ s filozofskim katoličkim fakultetima i to s Filozofskim fakultetom Družbe Isusove u Zagrebu,¹¹ koji je jedini crkveni fakultet filozofije u Hrvatskoj, te s dvama papinskim filozofskim fakultetima u Rimu i to: Pontificia Università Lateranense¹² i Pontificia Università

¹⁰ On predstavlja ujedno i sve druge takve studije na gore spomenutim KBF-ovima u Hrvatskoj. Zanimariti ćemo Teološko-katehetski studij jer je kod njega filozofija manje zastupljena.

¹¹ *Vodič kroz studij. Raspored akademske godine 1999.-2000.*, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 1999., str. 112-113.

¹² Program Fakulteta filozofije za akademsku godinu 2008./2009. dostupan je na slijedećoj adresi: http://cms.pul.it/pul_file/var/intranet/storage/original/application/phpFUqbG.pdf.

della Santa Croce.¹³ Pritom ne uzimamo u obzir seminare, izborne kolegije ni one obvezatne kolegije koji nisu filozofski (kao npr. latinski jezik ili psihologija).

Filozofsko-teološki s. KBF-a u Splitu	Filozofski fakultet Papinskog sveučilišta Svetog Križa	Filozofski fakultet Papinskog lateranskog sveučilišta	Filozofski fakultet Družbe Isusove
	Uvod u filozofiju 2/30h	Uvod u filozofiju 2/30h	Uvod u filozofiju 2/30h
		Uvod u povijest filozofije 4/60	
Pov. f. – stari i srednji vijek 5/75h	Povijest antičke fil. 4/60h	Povijest antičke fil. 4/60h	Povijest antičke fil. 3/45h
		Platonizam i aristotelizam 2/30h	
Logika 3/45h	Logika I, II 4/60h	Logika I, II 4/60h	Logika 2/30h
Kozmologija 2/30h	Filozofija prirode I, II 6/90h	Filozofija prirode i znanosti 4/60h	Filozofija prirode 2/30h
Teodiceja 4/60h		Filozofija sv. Augustina i patristike 2/30h	Filozofija o Bogu 4/60h
Filozofska antropologija 3/45h	Filozofija čovjeka I, II 6/90h	Filozofska antropol. I, II 6/90h	Filozofska antropologija 4/60h
Ontologija 3/45h	Metafizika I, II 6/90h	Filozofija bića 4/60h	Metafizika 4/60h
		Zdrav razum i metafizika 2/30h	
		Metafizika i suvrem. misao 2/30h	
		Filozofija kulture i umjetnosti 2/30h	Filozofija kulture 2/30h
		Fenomenologija religioznog iskustva 2/30h	Fenomenologija religije 2/30h

¹³ Vidi: www.pusc.it/fil/07guida_fil.pdf. U odnosu na program prije bolonjske reforme promjene su neznatne (*Guida accademica 2000-2001*, Pontificia Università della Santa Croce, Roma, 2000., str. 105-118). Programi za filozofiju na Papinskim sveučilištima u Rimu uglavnom su vrlo slični po strukturi, broju kolegija i nastavnom opterećenju (usp. na primjer *Programma accademico 1996-1997*, Ateneo Pontificio Regina Apostolorum, Roma, 1996., str. 120-126).

	Povijest srednjovjekovne filozofije 4/60h	Povijest srednjovjekovne filozofije 4/60h	Povijest srednjovjekovne filozofije 3/45h
			Matematička logika 2/30h
	Uvod u misao i djela sv. Tome A. 2/30h		Filozofija Tome Akvinskog 2/30h
	Estetika 2/30h		
	Filozofija spoznaje 3/45h	Filozofija spoznaje 4/60h	Filozofija spoznaje 4/60h
Pov. f. – moderna i suvremena 5/75h	Povijest moderne filozofije 4/60h	Povijest moderne filozofije 4/60h	P f – klasični njemački idealizam 2/30h
		Idealizam od Kanta do Hegela 2/30h	P f – racionalizam i empirizam 2/30h
Etika 3/45h	Temeljna etika 4/60h	Etika I, II 8/120h	Opća i ind. etika 3/45h
	Filozofija religije 2/30h	Filozofija religije 4/60h	Filozofija religije 2/30h
	Povijest suvremene filozofije 4/60h	Povijest suvremene filozofije 4/60h	Povijest suvremene filozofije 2/30h
	Prirodna teologija 3/45h	Prirodna teologija 4/60h	
	Filozofija znanosti 2/30h	Povijest znanstvene misli 2/30h	Filozofija znanosti 3/45h
	Primjenjena etika 4/60h		Socijalna etika 2/30h
		Filozofija jezika 2/30h	
		Filozofija povijesti 2/30h	
		Filozofija odgoja 2/30h	

Konačni zbroj

Kolegiji: 8	Kolegiji: 21	Kolegiji: 28	Kolegiji: 20
Sati: 28/420	Sati: 62/930	Sati: 80/1200	Sati: 52/780

Rezultati su indikativni jer na Filozofsko-teološkom studiju KBF-a u Splitu imamo sveukupno 420 sati nastave filozofije, na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove 780 sati a u Rimu 930 sati i 1200 sati. To znači da Filozofski fakultet Družbe Isusove ima skoro dvostruko veću satnicu od Filozofsko-teološkog studija u Splitu, a Rim skoro dva i pol do tri puta više. Za konkretnu ilustraciju mogu poslužiti dva kolegija koja su ključna za kršćansku filozofiju: 1. *Srednjovjekovna filozofija* Filozofsko-teološkog studija u Splitu 2/30h, Filozofski fakultet Družbe Isusove 3/45h, Pontificia Università Lateranense 4/60h, Pontificia Università della Santa Croce 4/60h; 2. *Metafizika* Filozofsko-teološkog studija u Splitu 3/45h, Filozofski fakultet Družbe Isusove 4/60h, Pontificia Università Lateranense 4/60h + 2/30h, Pontificia Università della Santa Croce 6/90h. Dakle čak i ono što je specifično za kršćansku misaonu izgradnju dva puta manje je zastupljeno na Filozofsko-teološkom fakultetu u Splitu u odnosu na Rim, za trećinu ili četvrtinu manje nego kod Filozofskog fakulteta Družbe Isusove. Što se pak tiče teološko-katehetskog studija stanje je još nepovoljnije jer on ima svega 255 sati što je tri puta manje u odnosu na Filozofski fakultet Družbe Isusove te četiri puta manje u odnosu na Rim.

Očito je iz navedenog da Filozofsko-teološki studij nije kompatibilan, osim manjim dijelom, s Papinskim učilištima u Rimu, a upravo oni su glavni uzor i mjerilo za organizaciju filozofsko-teološkoga studija u Katoličkoj Crkvi. U najpovoljnijem tumačenju, to jest da se prizna većina postojećih kolegija, mogao bi se priznati sveukupno najviše jedan semestar ali nikako jedna akademska godina.

5. Usporedba s građanskim filozofskim fakultetima

Preostaje još napraviti komparaciju i s građanskim filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. U tu svrhu uzet ćemo onaj u Zadru¹⁴ i onaj u Splitu¹⁵ uzimajući opet u obzir samo obvezatne kolegije a zanemarujući izborne i seminare. Treba napomenuti da je program građanskih filozofskih fakulteta promatran cjelovito u svom petogodišnjem trajanju ali da unutar toga tri godine traje dodiplomski studij a dvije godine diplomski. Kod dva-

¹⁴ Podatke o Zadru dobio sam direktno od pročelnika odjela doc. dr. sc. Borislava Dadića kojemu se ovim načinom najljepše zahvaljujem na suradnji. Podaci na internetu odnose se pak na program prije bolonjske reforme (usp. http://www.unizd.hr/odjeli/filozofija/nastavni_plan_fil.html).

¹⁵ Usp. <http://www.ffst.hr/odsjeci/filozofija/program.pdf>. Podatke kojih nema na internetu a to su oni koji se odnose na zadnju godinu diplomskog studija dobio sam direktno na odjelu.

ju navedenih crkvenih fakulteta u Rimu i onoga u Zagrebu uzele su se u obzir samo dvije godine koliko tu traje dodiplomski studij filozofije a izostavlja se diplomski studij (licencijat).

Filozofsko-teološki s. KBF-a u Split	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru	Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
	Uvod u filozofiju 2/30h	Uvod u filozofiju 2/30h
Pov. f. – stari i srednji vijek 5/75h	Antička filozofija I, II 4/60h	Antička filozofija I, II 4/60h
Logika 3/45h	Logika I, II 4/60h	Logika I, II, III 6/90h
	Moderna logika 2/30h	
	Modalna logika 2/30h	
Kozmologija 2/30h		Filozofija prirode I, II 4/60h
Teodiceja 4/60h		Uvod u indijsku filozofiju 2/30h
Filozofska antropologija 3/45h	Filozofska antropologija I, II 4/60h	Filozofska antropologija 2/30h
Ontologija 3/45h	Ontologija I, II 4/60h	Metafizika I, II 4/60h
		Filozofska metodologija 2/30h
		Filozofija prava 2/30h
	Srednjovjekovna filozofija I, II 4/60h	Srednjovjekovna filozofija I, II 4/60h
		Filozofija jezika 2/30h
		Socijalna filozofija 2/30h
	Estetika 2/60h	Estetika 2/60h
		Filozofija jezika 2/30h
Pov. f. – moderna i suvremena 5/75h	Moderna filozofija I, II 4/60	Novovjekovna filozofija I, II 4/60
	Povijest hrvatske filozofije I, II 4/60h	Povijest hrvatske filozofije 2/30h
Etika 3/45h	Etika I, II 4/60h	Etika I, II 4/60h

	Filozofija religije I, II 4/60h	Filozofija religije 2/30h
	Suvremena filozofija I, II 4/60h	Suvremena filozofija I, II 4/60h
	Filozofija odgoja 2/30h	Filozofija politike 2/30h
	Filozofija znanosti I, II 4/60h	Filozofija znanosti 2/30h
		Socijalna etika 2/30h
	Metodika nastave filozofije I, II 4/60h	Metodika nastave filozofije I,II 4/60h
	Filozofija spoznaje I, II 4/60h	Epistemologija I, II 4/60h

Konačni zbroj

Kolegiji: 8	Kolegiji: 31	Kolegiji: 35
Sati: 28/420	Sati: 58/870	Sati: 66/990

Očito je da Filozofsko-teološki studij KBF nije kompatibilan niti s građanskim fakultetima filozofije u Hrvatskoj, jer kada bi se i priznali svi položeni kolegiji, to bi opet odgovaralo manje od polovine potrebnih i tome bi se pridodala činjenica dvopredmetnosti koja bi nalagala upis iz početka. Dakle, prijelaz je na taj način onemogućen što znači da se započeti petogodišnji studij treba završiti na nekom KBF-u u Hrvatskoj ili započeti ispočetka na nekom crkvenom ili građanskom filozofskom fakultetu. To je protivno duhu bolonjske reforme koja želi promicati kompatibilnost studija u cijeloj Europi a isto tako je teško spojivo s općim postavkama Crkve, koje žele omogućiti ujednačenu filozofsko-teološku izgradnju svojih studenata po cijelom svijetu.

Ako dosljedno idemo dalje u zaključivanju, onda netko tko je završio petogodišnji studij na KBF-u kod nas ne bi mogao ići na magisterij ili doktorat iz filozofije niti na građanski fakultet kod nas niti na crkveni u Rim. Što znači da bi trebao praktički upisati studij filozofije ispočetka. Tu su onda hrvatski studenti, posebno oni koje zanima filozofija, oštećeni i to dvostruko jer u isto vrijeme, barem do sada, niti jedan naš KBF nema mogućnost specijalizacije iz filozofije.

Sve se to moglo izbjeći da se imalo volje, bilo prilikom odvajanja bilo prilikom reforme, napraviti stvarno drugačiji program novih KBF u odnosu na KBF u Zagrebu koji bi bio dvopredmetan i u kojem bi filozofija imala

svoju odgovarajuću, a to znači skoro dva i pol puta veću zastupljenost. Da je to izvodivo, svjedoči Filozofski fakultet Družbe Isusove koji je zadržao filozofiju unutar dvopredmetnoga studija i kompatibilan je s crkvenim i građanskim fakultetima koji su, iako na različit način, također organizirani kao dvopredmetni. Takva logična postavka zadržala se, na žalost na KBF-u samo formalno i to u nazivu jednoga studija, Filozofsko-teološki, koji ukazuje na dvopredmetnost ali, kao što smo vidjeli, iza toga ne slijedi i primjereni sadržaj.

Ovdje treba skrenuti pozornost i na novi problem koji je donijela bolonjska reforma u odnos filozofije na rimskim crkvenim fakultetima i na građanskim fakultetima kod nas. Naime prije reforme u Hrvatskoj dvopredmetni studij filozofije trajao je četiri godine i završavao s diplomom nakon koje je postojala mogućnost nastavka magisterija te nakon toga doktorata. Na crkvenim fakultetima u Rimu filozofija se studira/la kao jednopredmetni studij (takozvana "čista" filozofija) koji traje dvije godine i uvjet je za upis dodiplomskoga studija teologije koji traje tri godine ili daljnje studija filozofije. Nakon te dvije godine dobiva se diploma (bakalaureat) i moguće je nastaviti studij magisterija (licencijat) a zatim doktorata. Osim drugačije početne postavke te nekih razlika u nazivima titula sadržaji su se potpuno poklapali i nije bilo nikakvih nedoumica ili problema oko uzajamnoga priznavanja. Nakon reforme situacija se izmijenila i nema više takve podudarnosti. Tako dok je na crkvenim fakultetima u Rimu stanje nepromijenjeno, kod nas se na civilnim fakultetima dogodila dalekosežna promjena. Studij filozofije je ostao dvopredmetni ali traje pet godina do diplome koja je sada postala ekvivalent magisteriju. To onda znači da su u Rimu, na crkvenim fakultetima, studentima potrebne četiri godine za postizanje magisterija iz filozofije dok u Hrvatskoj na građanskim fakultetima studenti nakon pet godina postignu magisterij iz filozofije i nekoga drugog predmeta, dakle u praksi dvostruki magisterij. Drugim riječima na građanskim fakultetima kod nas došlo je do znatnoga smanjenja filozofije jer je prije postignuće magisterija bilo jednopredmetno i trajalo je dvije godine a sada traje praktično samo jedan semestar. Posljedica toga jest da je situacija za filozofiju povoljnija na crkvenim fakultetima u Rimu jer se može više naučiti ali je nepovoljnija za postizanje akademskih titula jer se godinu dana više studija dobije dvostruko više, to jest dva magisterija, na građanskim fakultetima kod nas što je itekako važno kod traženja zaposlenja.

Zaključak

Reducirana nastava filozofije skupa s čestim odsustvom ikakvoga predznanja studenata, jer mnogi dolaze iz srednjih škola u kojima nisu imali filozofiju u programu, ostavlja malo prostora za ozbiljan rad pa i rezultati moraju biti oskudni. Određeno znanje dobije se ali u nužno smanjenom

opsegu i uz ozbiljan rizik da ostane nepovezano u jedan cjeloviti filozofski sustav. Jasno da to uzrokuje ozbiljne poteškoće i nerazumijevanja u studiju teologije koja pretpostavlja i uključuje temeljnu, ali ujedno kvalitetnu i potpunu, filozofsku formaciju. Zbog toga je onda nužno ugrožena i pastoralna izgradnja i odgovarajuće djelovanje kako laika tako i klerika.

Situacija u kojoj se nalazi studij filozofije na KBF-ima u Hrvatskoj nepovoljna je za samu filozofsku izobrazbu koja je oskudna po sadržaju ali i nepotpuna. Za studente to ima vrlo štetne posljedice jer ih stavlja u neravnopravan položaj u odnosu na studente građanskih i crkvenih fakulteta izvan Hrvatske kako u pitanju stečenoga znanja tako i u pitanju priznavanja postignutoga i mogućnosti daljnjega filozofskog usavršavanja, jer nema, kako smo vidjeli, potrebne kompatibilnosti studija. Izlaz bi bio da se ponovno napravi reforma cijeloga studija makar na jednom KBF-u u Hrvatskoj, koji će se stvarno organizirati kao dvopredmetni studij i u kojem će filozofija dobiti status koji joj pripada. Prestrukturiranje bi omogućilo studentima, uza sve prednosti kompatibilnosti, također mogućnost stjecanja dvostruke kvalifikacije za posao, one iz filozofije i one iz teologije, što je itekako značajno, posebno ako se ima na umu da trenutno postoji dovoljno diplomiranih kateheta za pokrivanje potreba vjeronauka u školi.

Sažetak

Iskustvo nastave filozofije u sklopu KBF-u Splitu od dobivanja nove pravne forme 1997. god. do danas vrlo je prikladno za pravljenje svojevrstne bilance kakvo je stanje i koje su perspektive uopće filozofije na KBF-ima u Hrvatskoj. Od pozitivnih aspekata vidljive su prednosti koje je donijelo udruživanje *Teologije u Splitu* i *Franjevačke teologija u Makarskoj* kako kadrovski i znanstveno tako i za suradnju profesora i međusobno povezivanje studenata. Od nepovoljnih aspekata ostaje i nakon bolonjske reforme nedostatna zastupljenost filozofije u studijskim programima. Tako je analiza pokazala da sadržajno bolonjska reforma nije donijela bitne promjene. Usporedbom s drugim KBF-ima u Hrvatskoj pokazalo se da i kod njih situacija nije ništa bolja. Konačno prave razmjere zapostavljenosti filozofije pokazale su usporedbe s crkvenim i građanskim filozofskim fakultetima. Unatoč naziva Filozofsko-teološki studij očito je da na KBF-ima nemamo dvopredmetni studij, da se ne može steći nikakav naslov iz filozofije te da ona nije kompatibilna s crkvenim i građanskim filozofskim fakultetima. U skladu s time nameće se nužnost, posebno ako se ima na umu studente i njihove moguće perspektive, temeljitoga prestrukturiranja sadašnjega studija u kome će filozofija po opsegu dobiti barem dvostruko više prostora i tako biti u prilici da ispuni opravdana očekivanja koja se u nju polažu.